

Svenska uppsatser
Ake Fridson I⁴

Aktiebolaget Bergström & Lind
Bok- & Pappershandel Linnégatan 7

Uppsats skriven av Åke Fritzson.

Nedanstående text är en avskrift av en uppsats i ämnet svenska under det första året på folkskoleseminariet i Göteborg. Uppsatsen är skriven den 9 april 1941. Avskriften tar viss hänsyn till lärarens rättelser men följer i övrigt exakt originalet.

.....

Det religiösa livet i min hembygd.

När jag nu skall skriva om hembygdens religiösa liv, gå mina tankar tillbaka i tiden. Det måste vara så, ty den djupa religiositet som i dag är så starkt rotad bland hembygdens folk, är inte en produkt av nuet utan en frukt av det arbete, som nitiska män utfört under århundradenas lopp. Vi måste betrakta ämnet genom historiens glasögon, eljest komma vi inte få en rätt uppfattning om det andliga livet, sådant det ter sig idag.

Jag kan gå långt tillbaka i tiden och tala om en komminister Hallstadius, som utnämndes till sin befattning av Karl XII, då denne befann sig i brinnande krig nere i Polen. Denna skrivelse finns bevarad hos en av bygdens ”historieforskare”. Sådana namn som Franzén och Lövstrand kunna också nämnas med vördnad. De voro nitiska prästmän, som allmogen inte kan glömma.

Men det är inte präster och statskyrka, som är det förhärskande inom hembygdens religiösa liv. Det är i stället frikyrkorörelsen. Vad som bidragit till att så blivit fallet är svårt att veta, men några orsaker ligga nära till hands att peka på. Kanske folkkyrket var sådant, att det accepterade frikyrkorörelsen? Många vilja påstå detta. Men jag tror, att orsakerna ligga djupare. Det fanns en tid under 1800-talets första hälft, då superi och spel grep omkring sig med förfärande kraft. Prästerna, som skulle vara folkets väktare, uppträdde ofta fulla i kyrkorna. Det var med fara för både liv och lem som någon ensam vågade färdas genom skogarna, ty mord hörde inte till sällsyntheterna. Det berättas hemska historier i bygden om postbärare och gårdfarihandlare, som blivit mördade och rånade. Det fanns dock överallt i byarna människor, som ej kände sig tillfredsställda med denna tingens ordning, och längtan efter gudsgemenskap upphörde aldrig.

Marken var alltså beredd, när de stora folkväckelserna på 1850-, 60- och 70-talen böljade fram genom Åtradalen. Hembygden ligger något vid sidan om denna pulsåder, men väckelsens dyningar rullade vidare genom skogarna, och flera, både män och kvinnor, blevo gripna av deras budskap. Det var bönder, vana vid att lyda sin övertygelse, som ställde sig i ledningen för den nya rörelsen. Någon påtaglig brytning med kyrkan skedde emellertid inte. Prästerna ställde sig oförstående för det nya som kom men iddes inte sätta sig till motvärn. Det hände t.o.m., att bönderna fingo öppna kyrkor och skolhus för lekmanapredikanterna, då så stora skaror strömmade till, att inte bondstugorna kunde rymma dem. Säkerligen insåg också prästerskapet det lönlösa i att resa sig upp mot denna andliga springflod.

Men så inträffade något, som blev av betydelse för den vidare utvecklingen. I en grannsocken fanns en fallfärdig kyrka. Det regnade rätt igenom taket, och murarna lutade betänkligt. Sockenborna ville gärna ha sin kyrka kvar, men prästen yrkade på att den skulle rivas. Han skulle ju på det sättet få en kyrka mindre att predika i, eftersom nybygge var uteslutet. Det skulle inte den lilla kommunen orka med. Så raserades den (lilla) vackra medeltidskyrkan, men utanför kyrkogårdsmuren byggdes snart ett annat tempel, ett missionshus. Det var för att ordna detta missionshusbygge som ett sammanträde hölls den 30 dec. 1869 hos socknens mäktigaste bonde. Vid samma tillfälle bildades också en missionsförening, styrelse tillsattes, och så var den fria andliga verksamheten stabiliserad i bygden. I det protokoll, som fördes vid detta sammanträde, står det bl.a. att läsa följande: ”Den i dag insamlade kollekten av 65 riksdaler och 7 öre skall användas till byggnadens uppförande samt allt av frivilliga bidrag hädanefter tills huset är färdigt.” Jag läser vidare i gamla protokoll, att året

efter stod byggnaden färdig och därtill skuldfri. Detta talar sitt tydliga språk om de gamla veteranernas offervillighet. Föreningens ledare hette Petter Magnusson. Han var en oförskräckt och slagfärdig kämpe, den främste i såväl anseende såväl som i begåvning och erfarenhet. Många historier finns ännu i bygden om denne mans förmåga att klara skivan i de svåraste situationer.

Under 1870-, 80- och 90-talen gingo nya stora väckelser fram över bygden, och den frireligiösa verksamheten sköt fart. Några fast anställda predikanter funnos inte ute på landsbygden vid denna tid, utan det var kolportörer från de närliggande större städerna, som kommo på besök. De mest berömda av dem voro August Pool från Jönköping och August Lidkvist från Göteborg. För det mesta samlades folket utan talare. Då var det någon, som läste ur Bibeln och Pietisten, och så sjöngos Rutströms och Ahnfeldts sånger. När någon större missionshögtid hölls i Jönköping, vallfärdade folk i stora skaror den 6 mil långa vägen. Sådant talar om hunger och längtan efter evangelium.

Så småningom organiserades verksamheten, och arbetet blev mera målmedvetet. En kristen ungdomsförening bildades, som vid sekelskiftet hade 120-130 medlemmar, en ganska anmärkningsvärd siffra, då det de 3 socknar föreningen omfattade endast hade omkring 700 invånare. Vi denna tid delade missionsvännerna upp sig i tvenne grupper. Den ena gruppen anslöt sig till Evangeliska Fosterlandsstiftelsen och den andra till Svenska Missionsförbundet. Någon osund inbördes tävlan har dock aldrig förekommit, ty samlingslokalerna ligga i var sin socken, och småintet frodas inte under väckelsetid. ”Blev det någon gång gång hetsiga meningsutbyten mellan oliktankande, fanns det alltid någon fridsstiftare i närheten”, står det i protokoll från denna tid. Vi kunna nu undra, om inte pastoratets präster gjorde något för att återvinna människornas förtroende. Nej, ingenting gjordes! I min hemsocken fanns det en komminister, berättas det, som måste betala 50 öre varje söndag till ett par fattigstugogummor, för att dessa skulle gå till kyrkan på söndagen. Dessa två jämte klockaren voro ofta de enda åhörarna av en två timmar lång predikan. Men detta förhållande skulle dock snart taga slut. En ung, nitisk prästman kom till bygden. Genast blevo kyrkibesökarna flera. Han började samarbeta med de frikyrkliga, uppträdde som talare i deras missionshus, döpte och konfirmerade deras barn. Han blev mycket populär bland sina församlingsbor, och ingen ville göra honom något emot. Så kom det sig, att inga dansbanor funnos i hela pastoratet, så länge denne man levde. Det var endräkt och frid över bygden. Nu är han borta sedan ett par år tillbaka, och alla sakna honom.

De allra senaste åren ha medfört vissa förändringar i hembygdens religiösa liv. Den frikyrkliga aktiviteten har ökats, och de arbetsformer, som frikyrkorörelsen byggt på under decennier, praktiseras nu med framgång av kyrkans män. Söndagsskolverksamheten kan tjäna som exempel. Det nyaste skottet på bygdens religiösa stamträd är pingströrelsen, och jag skulle inte vara rättvis mot denna sammanslutning, om jag underlät att nämna något om dess arbete. Arbetsmetoderna äro tydligen effektiva, ty framgångar ha inte uteblivit. Det tycks inte behövas någon fulländad organisation, inga moderna lokaler eller teologiskt utbildade talare för att människor nu som på Jesu tid, skola komma till syndakännedom och vinna frid.

Vi kunna nu fråga: ”Vad har då resultatet blivit av alla dessa religiösa rörelser? Skiljer sig bygden på något sätt från landsändar där sådant inte förekommit?” Göra vi en rundvandring i bygden, kunna vi få svar. Vi frågar barnen, som komma vandrando på vägarna på söndagsförmiddagarna, vart de skola gå. Jo, till söndagsskolan. Fråga vi glada halv vuxna ungdomar, då vi möta dem under utflykter, skid- eller spårningstävlingar eller på sommarläger, vad som bereder dem deras glädje, svara de: ”Våra juniorföreningar.” Pojkars längtan efter tävlingen och ligan har förts in på sunda banor. Det ligga inga kortspelslag i buskarna, och det står inga svärjande och rökande pojkhöpar vid korsvägarna på söndagskvällarna. Vid bjudningar och gillen får man förgäves leta efter brännvinet, och någon dansmusik skrämmer inte fåglarna i björkbackarna på söndagsnätterna. Nej, här har människorna andra intressen! De försöka att taga vara på det stora, rika och sköna i livet.

Vad som nu återstår att säga om hembygdens religiösa liv kan sammanfattas i uttrycket: samhörighetskänsla mellan olika religiösa läger. Föregångarna ha alltid haft klart för sig att ”enade vi stå, och söndrade vi falla”, men den ekumeniska andan har säkert aldrig varit så stark som under det allra sista året. Hembygdens män och kvinnor räcka varandra händerna och bygga vidare på den klippa deras fäder byggt på, och som de vilja lämna i arv åt nya generationer.